

Tale for Danmark til Roskilde og Omegns Fugleskydningsselskab den 28. august 2020

Kære skydebrødre,

Normalt holder taleren for Danmark en god hyldesthilsen. Jeg har i dag fået den ære at tale, men tillader mig at give talen en anelse politisk holdning. Dette skyldes, at jeg er blevet noget harmfuld over den igangværende ”politisk korrekte” holdning om Danmarks kolonihistorie og slaverne. Medierne er fyldt med historier om danskernes grusomheder og om, at alle vores fineste bygninger skulle være skabt ved slaveblod. Det gælder også en bygning her i Roskilde, Sukkerhuset. Men det passer imidlertid slet ikke.

Da jeg ved noget om 1700 tallets danmarkshistorie, og om Danmarks blomstrende økonomi i tiden fra omkring 1750 til omkring 1800, vil jeg fortælle lidt om sandheden. Den skyldes i virkeligheden den største og mest begavede statsmand, Danmark nogensinde har haft. Han hed Andreas Peter Bernstorff. Han kom fra Holsten, var meget berejst og talte mange sprog. Og han kendte stort set alle europæiske diplomater fra langvarige besøg i deres lande og især ved hoffet i Versailles i Frankrig, som var Europas centrum for alle udenrigstjenester, også den danske, hvor han blev ansat som ung i 1754.

Når han blev så vigtig, skyldes det, at Europas stater begyndte at bekrige hinanden fra tidligt i 1700-tallet. Der var krige mellem Frankrig og England, og Østrig-Ungarn og Italien, Spanien og Rusland og flere andre lande. Og det blev endnu værre efter Amerikas uafhængighedserklæring i 1776 og den franske revolution i 1789. Den danske udenrigspolitik var, at vi skulle holde os neutrale i alle disse krige, og det lykkedes, men kun fordi Bernstorff beherskede diplomatiet elegant og genialt. For mange af de andre lande ville meget gerne have Danmark med på deres side, blandt andet med vores gode flåde. Danmark ville dog ikke i krig. Vi krævede og fik anerkendelse af folkerettens princip om, at neutrale skib lovligt kunne transportere fødevarer mellem de krigsførende nationer.

Bernstorff formulerede det således: Et krigsskib med matroser koster penge. Et handelsskib med sømænd tjener penge. Og det gjorde de.

Det var ikke slavehandel eller slavearbejdere, som gav de store indtægter. De blev godt nok tvangsarbejdere, og sikkert også udsat for grusomheder.

Sukkerplantagerne gav vel overskud, men disse indtægter forklarer slet ikke den blomstrende økonomi, som Danmark fik i perioden fra omkring 1750 til 1800. Rigdommen kom derimod fra vores internationale handel med de krigsførende lande. Alle lande skulle jo brødføde deres krigere, og deres stater var med til at betale alt, hvad vores skibe kunne forlange, for korn og kød og fisk, så pengene væltede ind i Danmark.

Det er derfor forkert, at rigdommen skyldtes slaverne. Det var derimod den enestående statsmand, Andreas Peter Bernstorff, som havde hovedæren for Danmarks fantastiske rigdom i sidste halvdel af 1700-tallet. Han karakteriseres ved tre ord, som står hugget i granit på soklen til en statue af ham i Bernstorffparken i Gentofte lige overfor Bernstorff slot:

Frisindet, Højsindet, Retsindet.

”**FRISINDET**” handler om bønder og om slaver. Bernstorff og hans onkel, der også havde været dansk udenrigsminister, var de første danske godsejere, som **frigav deres bønder**. De ophævede bøndernes fæste og overdrog deres landbrugsejendomme i udskiftede store parceller til bøndernes ejendomsret og dermed med ret til at lade gården gå i arv til næste generation. Det skete i 1765. Og, ikke mindst, Andreas Peter Bernstorff underskrev verdens første lov om **forbud mod slavehandel i 1792**. Det nævnes aldrig i medierne, at Danmark var det første land, som forbød slaver.

”**HØJSINDET**”, fordi Bernstorff anerkendte enevælden og at kongens embedsmænd kun var til for at tjene landets bedste. Trods den sindssyge kong Christian den 7. havde Danmark en fremragende embedsregering med Bernstorff og hans gode og fremragende ministerkolleger, såsom Reventlow, Plessen, Rantzau, Schimmelmann, Moltke, Skeel, Holstein, Schack-Ratlau og Thott, der alle sammen var højt uddannet i udlandet.

”**RETSINDET**”, fordi han var ubestikkelig, dybt religiøs, og havde en fornem retfærdighedssans. I stedet for at straffe deres bønder, gav Bernstorff dem fantastiske muligheder, som de udnyttede. I løbet af bare 10 år steg landbrugsproduktionen i Gentofte, Vangede og Ordrup til det firedobbelte, og bønderne blev velhavende. Godserne fik afgifter og blev også rige. Den proces bredte sig til hele landet og er grundlaget for Danmarks ry som landbrugsland den dag i dag.

Den strålende udenrigshandel og efterhånden også glimrende landbrugsproduktion medførte, at Danmark fik råd til at hyre fantastiske udenlandske arkitekter såsom Nicolai Eigtved, Lauritz de Thurah og Nicolai Jardin. De begyndte at bygge i den såkaldt Nyklassiske stil. Alt blomstrede, og man har med god grund kaldt den tid for den florissante periode. Jeg kan nævne mange skønne bygninger, som alle skyldes denne rige tid:

I og omkring København - Amalienborg (Eigtved i 1760) Frederiksstaden med Marmorkirken og palæer(1749-1754) Bernstorff slot (1764) Sølyst (1760)

I provinsen - Augustenborg (1770) Gråsten slot (1759) Schackenborg (1750) Dronninglund (1755) Moesgård (1776) Kortzelitse (1775) og Hindsgavl (1784)

På Sjælland - Ledreborg (1754), Lerchenborg (1753), Bregentved (1736), Gavnø (1758), Svenstrup (1781), Skjoldnæsholm (1766) og Roskildes Fr. 5.s kapel (1760),

Og derudover er der mindst 20 andre herregårde ude over hele landet, som er bygget eller stærkt ombygget mellem 1750 og 1780)

Som jeg nævnte, passer det ikke, at ”Sukkerhuset” i Sankt Olsgade her i Roskilde, (der nu er blevet fin del af Roskilde Museum,) skulle være bygget af slaveblod. Som nogen har udmeldt i medierne. Det hus blev bygget af en handelsmand og nogle pengemænd i 1763 for at etablere en sukkerproduktion ved import af rør fra Vestindien. De havde ikke plantager selv. Det lykkedes slet ikke, og huset gik konkurs efter kun 16 år i 1779. Der var ingen fortjeneste på det rørsukker.

Hvad der derefter skete

Da Andreas Peter Bernstorff døde i 1797, var Kronprins Frederik, den senere Fr. den 6, landets regent. Han valgte Andreas’ ældste søn, Günther Bernstorff som ny udenrigsminister. Det skulle han ikke have gjort. For Günther var ikke uddannet diplomat, og det første han gjorde, var officielt at vælge Frankrig og dermed Napoleon som partner. Men det betød, at vi fik England som fjende. Og der gik få år, før englænderne angreb København i 1802, og så bombede de byen i 1807, og så tabte Napoleon sin verdenskrig, og så besatte englænderne Danmark i 8 år, og så gik Danmark bankerot i 1813, og så mistede Danmark Norge i 1814.

Det forløb viser, at en stor personlighed ikke kan erstattes med en umulius, og at hver enkelt person, som leder vores land, er uhyre vigtig. Så med Andreas Peter Bernstorffs død 1797 sank det fantastiske rige Danmark i grus i 1813.

Og der var dengang ikke nogen EU-myndighed, som kunne give os lån og tilskud til at komme igennem krisen.

Men de pragtfulde palæer, slotte og bygninger over hele Danmark, som står og pryder vores smukke land den dag i dag, er stadig mindet om en utrolig handels- og søfartsnation fra gamle dage, da der endnu fandtes store begavelser hos de danske ministre.

Og disse bygninger er ikke minder om en blodig kolonitid, men derimod om en stolt fortid.

Længe leve vores stolte Fædreland!

4.august 2020 Bertil Jacobi